TOLUNAY, A., 1999., Ağaçlandırma Çalışmalarının Dünü, Bugünü ve Geleceğine İlişkin Görüşler, AGM Bülteni, Ağustos, Sayı: 69, Ankara, Türkiye.

AĞAÇLANDIRMA ÇALIŞMALARININ DÜNÜ, BUGÜNÜ ve GELECEĞİ ÜZERİNE GÖRÜŞLER

Dr. Ahmet TOLUNAY
Alaşehir AGM Mühendisi - MANİSA

3-5 yıl öncesine kadar yayınlanan belgelere ve dokümanlara göz attığımızda bugün için 20.7 Milyon hektar olan orman alanımızın 20.2 milyon hektar olduğunu bunun %56'sını oluşturan 11.3 milyon hektarın ise bozuk orman karakterinde olduğunu görürüz. Diğer taraftan orman rejimi dışında yer alan ve ağaçlandırılması gereken 6 milyon hektar alan bulunduğu belirtilmektedir. Bu rakamlar üst üste toplanmış ve ağaçlandırılması gereken potansiyel alanlar 17 milyon hektar olarak deklare edilmiştir.

Bu rakamlar nedeniyledir ki yılda 300 bin hektar ağaçlandırma, 1 milyar fidan üretimi hedeflenmiştir. Ancak 1985- 1989 döneminde yıllık ortalama 111 bin Ha. ağaçlandırma 556 milyon adet fidan üretimi seviyesine ulaşmıştır. 1990-1994 döneminde ise ağaçlandırma gerçekleşmeleri yılda ortalama 45 bin hektara, fidan üretimi ise 339 milyona inmiştir.

1991 yılında Orman Bakanlığı yeniden kurulmuş, orman teşkilatı yeniden yapılanmıştır. Buna karşın ağaçlandırma çalışmalarına Orman Genel Müdürlüğünün (OGM) Döner Sermaye (DS) Bütçesinden yeterli katkı sağlanamamış, Genel Bütçeden ayrılan pay ise Bakanlık öncesi dönemin çok altında, yaklaşık %20'ler seviyesinde olmuştur. Bu nedenle gerçekleşmeler düşmüştür. Bu incelememizde ortaya çıkan bir başka gerçek ise gerek OGM'den ve gerekse Bakanlık Bütçesinden ağaçlandırma teşkilatı kendisine sağlanan imkanlar ölçüsünde mümkün olan en yüksek programları gerçekleştirmiştir.

Ağaçlandırma çalışmalarını olumsuz etkileyen finansman sorunu 1995 yılında "4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Seferberlik Kanunu (MASK)" ile çözülmeye çalışılmıştır. Bu kanunla, devletin temel gelirlerine el uzatmadan ağaçlandırma ve erozyon kontrolu çalışmaları için kaynak yaratılması hedeflenmiştir. 4122 Sayılı Kanunun çıkışıyla birlikte ağaçlandırma çalışmalarının finansman sorununun çözüldüğü yönündeki olumlu gelişmeler sonucu "artık çalışma zamanıdır" denilmiş, 1995 yılının son aylarında kollar sıvanmıştır. Bu Kanun AGM'nin tüm personeline çalışma şevki ve heyecanını vermiştir.

DASHR Projesinde Halkın Katılımını Sağlamaya Yönelik Düzenlenen Köy Toplantısı

Uzun zamandan beri ağaçlandırma ihalelerinden uzaklaşmış olan taşeron ve müteahhitler, hem yeniden başlayan işlere uyum sağlamaya, hem de makine ve ekipmanlarını yeniden temin etme çabasına yönelmişlerdir.

Ancak 4122 Sayılı MASK Kanunu ile ağaçlandırma fonuna beklenen finansal kaynak hiçbir zaman gelmemiştir. Bu sonuca ulaşılmasında en büyük etken fona kaynak aktarmak durumunda olan kurum ve kuruluşların içinde bulunduğu mali kriz olmuştur.

Finansman konusunda bugün yaşanan darboğaz gelecekte mutlaka çözülecektir, çözülmelidir de. Ancak çözülmesi gereken bir diğer önemli sorun ise ağaçlandırılacak alanlar üzerindeki sosyal baskıdır.

Kırsal yöredeki kaynakların akılcı ve ekonomik bir şekilde kullanımını sağlayan ve kırsal yöre insanlarının kendi ayakları üzerinde durarak, doğal dengeyi bozmadan yaşamalarını sağlayan kırsal kalkınma politikalarının ve uygulamalarının olmayışı yöre insanlarını yaşadıkları ortam ile başbaşa bırakmaktadır. Böyle bir insan; tüm dünyada olduğu gibi yurdumuzda da orman, mera, tarım arazisi demeden bulabildiği kaynağı, dilediği şekilde kullanmaktadır. Mahalli köylü, üzerinde orman örtüsü bulunmayan orman topraklarının ağaçlandırılmasına karşı çıkmaktadırlar. Bu nedenledir ki potansiyel alanlar çok düşmüştür. Mevcut sahalar ise parçalı ve çok küçük boyutlardadır.

Bugün Türkiye'de; kırsal yöredeki doğal kaynakların kullanımında büyük yanlışlıklar vardır. Bu yanlışlıklar diğer üretim alanlarında olduğu gibi ormancılık uygulamalarına da yansımaktadır. Ormancılığın önemli çalışma alanlarından olan:

- Ağaçlandırma,
- Erozyon kontrolu,
- Mera ıslahı çalışmaları da bu yanlış doğal kaynak kullanımından olumsuz yönde etkilenmektedir.

devamı 3. sayfada

TOLUNAY, A., 1999., Ağaçlandırma Çalışmalarının Dünü, Bugünü ve Geleceğine İlişkin Görüşler, AGM Bülteni, Ağustos, Sayı: 69, Ankara, Türkiye.

TOLUNAY, A., 1999., Ağaçlandırma Çalışmalarının Dünü, Bugünü ve Geleciğine İlişkin Görüşler, AGM Bülteni, Ağustos, Sayı: 69, Ankara, Türkiye.

AĞAÇLANDIRMA ÇALIŞMALARININ DÜNÜ, BUGÜNÜ ve GELECEĞİ ÜZERİNE GÖRÜŞLER

baştarafı 2. sayfada

Fakat kırsal yöre kaynaklarının (ormanlar, meralar, tarım alanları, su kaynakları vb.) kullanımında sorunlar vardır. Bu sorunların çözümü için "sürdürülebilir kalkınma" (sustainable development) ve sürdürülebilir yönetim (sustainable management) önerilmektedir. 1997'de ülkemizde yapılan "XI. Dünya Ormancılık Kongresi" nin ana sloganının bu olduğu hatırlanmalıdır. Ülkemizde kaynak kullanım sorunlarını çözmek için, sürdürülebilir kalkınmanın temel ilkeleri olan;

- verimlilik (productivity)
- dengelilik (stability)
- sürdürülebilirlik (sustainability), ilkelerinin devletin temel politikası haline getirilmesi gerekmektedir.

Elazığ - Şahsuvar Mikrohavzası'nda Keban Barajı'na Doğru Yapılan Toprak Muhafaza ve Tarım Çalışmaları

Bir çok ülkede kırsal yöredeki kaynakların rasyonel kullanılmasına yönelik uygulamalarda ormancılık örgütünün görev aldığı görülmektedir. Ormanlar üzerindeki baskıların kaldırılması yanında boş orman topraklarının değerlendirilmesi için en önemli tedbir kırsal fakirlikle mücadeledir. Ülkemizde de bu alandaki görev ormancılık örgütünün olacaktır. AGM ve ORKÖY bu fonksiyonu üstlenecek kuruluşların en önemlileridir.

DASHRP Kapsamında Yamaçlarda Erozyon Kontrolu Çalışmaları ile Arıcılık ve Sulamaya Açılan Alanlarda Tütün Yetiştiriciliği

Örnek Bir Çalışma: Doğu Anadolu Su Havzası Rehabilitasyon Projesi

Su havzalarının rehabilitasyonu, ormansızlaşma ve çevre bozulmasının önlenmesi amacıyla; proje tanımlaması, planlama ve projelendirmede kullandıkları teknikler, yürütme ve uygulama şekli, izleme ve değerlendirme yöntemleri açısından sağlam temellere oturtulan bir projenin 1993 yılında uygulamaya konulduğu gözlenmektedir. Bu proje "Doğu Anadolu Su Havzası Rehabilitasyon Projesi **(DASHRP)**" dir.

DASHRP; "Fırat Havzasındaki kırsal fakirlik ve doğal kaynakların vasıflarını kaybetmesine dair önemli sorunları ele alan, katılımcı ve entegre, doğal kaynak yönetim tekniklerini kullanan bir projedir."

Proje; Doğu Anadolu'da doğal kaynakların idaresinde köylülerin ve çiftçilerin katılımlarını artırmak ve bu amaca **"Sor-Sap-Çöz"** olarak bilinen "Katılımcı Doğal Kaynak Planlaması Tekniği" ile ulaşmak istemektedir.

Proje; kırsal kalkınma alanında yeni politika ve stratejilerin oluşturulmasına, kırsal alanda rasyonel arazi kullanımının sağlanmasına, kırsal yörelere hizmet götüren kurumların koordinasyonunun sağlanarak, entegre kırsal kalkınma çalışmalarının yürütülmesine ilişkin son derece önemli deneyimler vermektedir.

devamı 6. sayfada

AGM Genel Müdürü Eşref GİRGİN TEFER Sahalarında İncelemelerde Bulundu

baştarafı 1. sayfada

Kastamonu, Karabük ve Bolu illerinde 8-9 Ağustos 1999 tarihlerinde TEFER proje sahalarında ve Maliye Ormanlarında incelemelerde bulunan AGM Genel Müdürü Eşref GİRGİN yaptığı değerlendirmede; "Batı Karadeniz Bölgesinin olumsuz arazi koşulları yanında orman alanlarının tarıma dönüştürülmesi daha genel ifadesiyle yanlış arazi kullanımı erozyona, sel ve taşkınlara zemin hazırlamaktadır.

Kastamonu TEFER Proje Sahasından Genel Görünüm

Doğal kaynakların iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetiminde mahalli köylünün yerinde kalkındırılmasını hedef alan, onlara alternatif gelir imkanları sunan havza bazında entegre projelere ihtiyaç vardır. Batı Karadeniz yöresi için yem bitkilerine önem vererek hayvancılığı geliştirmek, arıcılık ve meyvecilik faaliyetlerinin arttırılması ilk planda akla gelen alternatif gelir kaynaklarıdır. Kastamonu ili Araç ilçesi Boyalı Mikro Havzası Filyos Çayının üst havzasında yer alması nedeniyle havza bazında çalışmaların başlatılacağı ilk yer olabilir." dedi.

TOLUNAY, A., 1999., Ağaçlandırma Çalışmalarının Dünü, Bugünü ve Geleciğine İlişkin Görüşler, AGM Bülteni, Ağustos, Sayı: 69, Ankara, Türkiye.

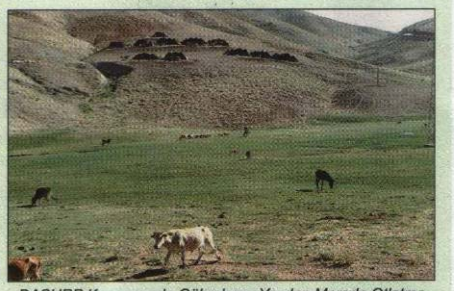
AĞAÇLANDIRMA ÇALIŞMALARININ DÜNÜ, BUGÜNÜ ve GELECEĞİ ÜZERİNE GÖRÜŞLER

3. sayfanın devamı

Bu projede, uygulama birimi olarak görev alan kurumların, projenin uygulandığı iller dışında da taşra birimleri bulunmaktadır. Bu kurumların ülkenin diğer yörelerinde kendi potansiyeli (personel, örgüt, finansman, vb. gibi) ile entegre kırsal kalkınma projelerinde bir araya gelerek uygulamalar yaptığına rastlanılmamaktadır. Bu nedenle bu kurumların kendi çalışma alanlarında yaptığı uygulamalar, diğer kurumların yaptığı çalışmalarla bütünlük sağlamamaktadır. Bunun nedeni, ülkemizde kırsal kalkınma çalışmalarının çerçevesinin çizilememiş ve bu çerçeve içerisinde görev alacak kurumlara dinamizm kazandırılamamış olmasıdır. Böylece **DASHRP**; ülkede çalışma alanı kırsal kalkınma olan, fakat çeşitli nedenlerle etkin ve verimli hizmet veremeyen devlet kuruluşlarını **(KHGM, TÜGEM, ORKÖY, OGM ve AGM)** bir araya getirmek suretiyle, entegre kırsal kalkınma çalışması yapmak gibi önemli bir fonksiyonu üstlenmiştir. Projenin planlama ve uygulama bazı olarak, ana havzalar içerisinde yer alan mikrohavzaları seçmesi ve başlangıçta 6 mikrohavzanın planlanmasını yaparak, diğer mikrohavzaların planlamasını projede görev yapan kurumlara bırakması, gerek proje sürecinde ve gerekse proje uygulamasının bitiminden sonra, ülkenin diğer bölgelerinde yapılacak kırsal kalkınma faaliyetlerinin yürütülmesine rehberlik edecek çeşitli modeller sunmaktadır. Bu modeller, özellikle son yıllarda potansiyel ağaçlandırma alanı bulamadığı söylenen AGM birimlerine yeni çalışma anlayışının kazandırılmasında öncülük edecektir. Böylece AGM; klasik ağaçlandırma projeleri yanında mikrohavzalar bazında ormansızlaşma ve çevre bozulmasının önlenmesine yönelik havza ıslah çalışmalarını yapan bir kurum yapısına dönüşebilecektir.

Sonuç:

Bugün arazi kullanımındaki yanlışlar, tarım ve ormancılık alanındaki sorunlar, doğal kaynakların kullanımındaki yetersizlikler nedeniyle, tüm ülkede havza bazında katılımcı ve entegre havza ıslahı projelerinin uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Ormansızlaşma ve çevre bozulmasının vardığı aşama bu yargının en açık kanıtıdır. Orman Bakanlığının vakit geçirilmeden havza bazında çalışma yapan bir kurum yapısına kavuşturulması ve bunun için AGM ve ORKÖY'ün önünü açan yasal düzenlemelerin, politika ve stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir.

DASHRP Kapsamında Gübreleme Yapılan Merada Otlatma

ORMAN FİDANLIKLARIMIZIN BUGÜNÜ VE GELECEĞİ ÜZERİNE GÖRÜŞLER

başlangıcı 4. sayfada

Son yıllarda birçok fidanlıkta özellikle de 8-10 fidanlıkta daha yoğun olmak üzere değişik türlerde piyasaya dönük boylu fidan üretim çalışmalarına ağırlık verilmektedir. Bu çalışmalar gurur verici olmakla birlikte yakın gelecekte pazarlama sorununu da gündeme getirecektir. Çünkü şu anda özel sektör de bu çalışmalara yönelmiş bulunmaktadır. O halde üretirken pazarlama yöntemlerini de araştırmamız gerekir. Bu konuda büyük kentlerdeki park, bahçe müdürleriyle yaptığımız görüşmeler esnasında ileriye dönük protokolle fidan üretmemizi, böyle bir çalışmanın onlar için de rahat bir uygulama olacağını ifade etmişlerdir.

Şu anda, özel fidanlıklar bizden aldıkları fidanlarda kap değiştirerek veya hiç değiştirmeyerek pazarlamaktadır. Bodur süs bitkileri hariç pahalı bir çalışma olan üretim safhasından ısrarla kaçmaktadırlar. Bu davranış orman fidanlıklarının fidan fiyatlarında uyguladığı düşük fiyatta belirleyici rol oynamaktadır. Bu nedenle Devlet kaplı ve boylu fidan üretiminde nereye kadar yer alacak, nereden sonra özel sektörü teşvik edecek bu kısım çok iyi belirlenmelidir.

Fidan üretiminde bir diğer önemli husus ise eğitimdir. Fidanlıkların yeniden yapılanması ve ihtisaslaşma çalışmaları sonuçlandıktan sonra planlı olarak eğitim çalışmalarına girilmelidir. Bunun için dış kaynaklı bir proje hazırlanmalı ve tüm fidanlık çalışanları gerek yurt dışında gerekse yurt içinde eğitime tabi tutulmalıdır.

SONUÇ:

Bugün artık fidanlıklar halkla iç içe birimler haline gelmiştir ve teşkilatın aynası konumundadır. Kapalı bir yönetim anlayışı içinde olan Orman Teşkilatının vitrin görevi üstlenen fidanlıkları çok iyi değerlendirmesi, yatırımlarını da bu doğrultuda yapması gerekir. Toplum önemli bir değişim içindedir. Biz de bu değişimde sorumluluğumuzu bilerek yerimizi almalıyız.